انواع روش تحصیل تواتر

- الف) تواتر قهقرائی
- ب) تواتر استقبالی

الف) تواتر قهقرائی

اما راجع به تواتر؛ میخواهم دو نکته را امروز عرض کنم. یکی مسأله روش تحصیل تواتر است؛ تواتر قهقرائی و تواتر استقبالی. تواتر قهقرائی این است که الآن میبینیم این تواتر را ای همه ادعا دارند ای همه میگویند. میخواهیم بهصورت قهقراء در تاریخ برویم. مدام برگردیم و از سال چهارصد و یک به چهار صد برویم. از چهار صد به سیصد و نود و نه برویم. برگردیم و ببینیم که این تواتر به کجا میرسد. این یک جور روش تحصیل تواتر است. نوعاً هم همین مرسوم است. الآن میرویم کتاب قرائات را میبینیم؛ مثلاً به حفص میرسیم. چند نفر از حفص گفتهاند؟ مثلا فلان نفر. خب این تواتر هست یا نیست؟ بعد به حفص میرویم. حفص یک نفر است که از عاصم میگوید. یک نفر که تواتر نیست. پس روایت حفص از عاصم واحد میشود. کجای آن متواتر است؟! تمام شد. این تواتر قهقرائی است که از این طرف شروع به رفتن میکنیم و به حفص میرسیم و یک نفر میشود. دیگر دست ما کوتاه میشود که چه کار کنیم. این یک روش تحصیل تواتر است.

ب) تواتر استقبالی

روش دیگر تحصیل تواتر، تواتر استقبالی است. یعنی ما امر متواتر را تحلیل می‌کنیم که تواتر آن در وقت حدوث برای متواتر شدن چقدر است؟ یعنی نقطه حدوث امر متواتر را می‌بینیم. قطع نظر از اینکه قبول کنیم که متواتر هست یا نه، لحظه حدوث آن را فرض می‌گیریم تا ببینیم تواتر متواتر شدن را دارد یا نه. به این تواتر استقبالی می‌گوییم. یعنی امر متواتر را به‌گونه‌ای تحلیل می‌کنیم تا ببینیم ادامه آن به چه صورت است.

گاهی ادامه آن یک احتمال ضعیفی است که می‌تواند متواتر باشد و محال نیست. مثلاً زید و عمرو ساعت ده روز جمعه در خیابان به هم می‌رسند و حال و احوال می‌کنند. این می‌تواند متواتر شود یا نه؟ بله، چرا نمی‌تواند؟! اما آیا در آینده می‌شود؟ نه. چرا متواتر شود؟ چه انگیزه‌ای بر آن است؟ هیچ. یعنی برای اینکه در آینده متواتر شود فقط قوه محض است. اما اموری دیگری هم داریم که می‌تواند متواتر شود.